

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va eși Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominic'a, demaneti'a.

Locuint'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decâtu numai de la corespon-
dintii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisii si nepublicati se
voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pro trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pro siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pro anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romani'a:
4 galb. pro anu, — 2 galb. pro 1/2
de anu, — si 1 galb. pro 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

**D'in caus'a s. serbatoarei de asta-di-
nrulu urmatoriu va aparè domineca.**

Pest'a, ^{2 dec.}_{20 nov.} 1868.

Diet'a Ungariei si-a inchiatu a sera lucrârile in privinti'a nostra. Dîcemu si le-a inchiatu cu tote câ pana la 9 l. c. mai tiene siedintie si lucra cu multa iuitela — pentrucâ ori ce legi ar' mai creâ, fia acelea ori câtu de favoritorie, preveda ele tier'a cu tote bunetatile pamentului, pentru noi remanu de unu interesu secundariu, atunci candu nu ni se recunosece ce avemu mai scumpu pre lume, atunci candu suntemu trentiti in abisulu natiunei unguresci. Istori'a va insemnâ, câ anulu 1868 erâ rezervatu, pentrucâ natiunile neunguresci, si cu deosebire natiunea romana, sê primesca de la unguri deodata doue lovituri, mai amare de câtu plagele nenumerate infipte in corpulu natiunei romane in decursulu seculiloru trecuti: „*Legea pentru egalea indreptare a natiunitatiloru*“, in care inse natiunitatile sunt amintite numai in titulu, era despre drepturile loru ca atari, nu este neci pomana, si „Articulu de lege despre regularea Uniunei Transilvaniei cu Ungaria.“ In privinti'a celei d'antâiu avemu celu putienu leniscirea sufletesca, câ portarea esemplaria a deputatoru nostri d'in Ungaria, energi'a ce au doveditu in decursulu desbateriloru si unanim'a loru procedere intru neparticiparea la desbaterile speciali si parasirea dietei, ne-au salvatu cu gloria onorea natiunale si totu sufletulu romanu pote fi leniscitu in consciinti'a sa, câ legea ce au adusu diet'a Ungariei in privinti'a nostra s'a facutu fâra de concursulu nostru, *nici unu* represintante alu poporulu romanu nu si-a datu votulu sêu pentru acêsta lege. Dorere, in privinti'a celei de a dou'a, in privinti'a „legei pentru regularea uniunei“ ne veduramu cu totulu insielati intru presupunerile ce mai aveamu despre deputatii romani d'in Transilvania. Ore singuru dlu Bohatielu, care luâ initiativ'a pentru cunoscutulu *proieptu de resolutiune*, era candu erâ sê-lu asterna dietei si sterse subsemnatur'a d'impreuna cu alti trei deputati, este caus'a neintielegerei si a disordiniei, ce deputatii d'in Transilvania dovedira in siedinti'a de eri, la pertratara „Art. de lege despre uniune“, nu vomu cercâ cu asta ocaziune; destulu sê insemnâmu atât'a, câ procederea loru n'a avutu neci unu capu. Precum o incepura asiè o si finira. Au *graitu*, vorbitu d'intre ardeleni DD. Macelariu, Bohatielu, s'au mai incercatu DD. Tincu, Petcu si Puscariu, dara erâ cu multu mai bine sê nu fia avutu ocaziune neci unulu a vorbi, ci sê fia ramasu a casa cu Dr. Ratiu. „Articulu de lege“ leitu poleitu cum se puse pre mcs'a dietei, se primi in generalu si in specialu. O trasura de condeiu si vorba de o dî au fostu de ajunsu asiè dara, pentru a nimicî Transilvania! A sera pro la 9 ore, acêsta tiera autonoma nu mai exista in diet'a Ungariei, — dara exista in fakta, si va esistâ pana ce va trai sufletu romanescu pre acelu pamentu udatu de sangele strabuniloru nostri. Deputatii romani d'in Ardealu reîntorandu-se a casa voru potè fi de invetiatura in venitoriu pentru acei-a pre cari d'in intemplantie i-ar' mai prinde dorulu de a alergâ la diet'a Ungariei, si de a pasi pre „*terenulu activitatii*“ (!) d'in Pest'a.

Trecandu la afacerile fratiloru de d'incolo, despre cari adversarii nostri era sciu spune multe lucruri neadeverate, presintâmu publiculu urmatoriele pasuri d'in „Romanulu“ cu raportu la formarea noului cabinetu:

„In siedinti'a de adi (28 nov.) a Adunârii in lips'a presiedintelui cabinetului, d. I. C. Bratianu, ministru de finantie, a dechiaratu Adunarii câ ministeriulu a

creditu câ este in INTERESULU TIEREI sê depuna a sa demisiune in manele Mariei Sale. Mari'a Sa a primitu-o si a insarcinatu pe d. Dumitru Ghica cu formarea cabinetului. A trebuitu, adause d. Bratianu, sê v'anunciu acêsta, conformu usului constitutiunale, chiaru naintea formârii biuroului, ca sê n'apara in „*Monitoru*“ mane formarea noului cabinetu, pân' a nu ve face acêsta comunicare.

Aflaramu cu placere câ noul cabinetu s'a formatu sub presiedinti'u dlu Dumitru Ghica. Cei-l-alti ministrii ni se spune câ suntu: dd. Cogalnicenu, Vasile Boerescu, Eraclidi, Alesandu G. Golescu si colonelu Duca. Acestu ministeriu dâ de indata, prin insii-si barbatii celu compunu, cea mai poterica si victoriosa demintire tutoru calomniciloru, propagate de pres'a opositiunii d'in tiera si de cea austro-maghiara d'in afara, in privinti'a alianciiloru inchiariate de guvernulu romanu, a politicei pangermanee si panslaviste, a bandelor armate si organizate, ce sunt in tiera si a spaimentatoriului arsenale, in care s'a sustinutu de însu-si d. de Beust câ Romani'a este transformata.“

Revista diurnalistica.

Dupa ce cestiunea natiunale, in locu de a se deslegâ pre bazea dreptatei si a ecuitatei, se ciuntâ asiè precum veduramu, primindu-se in generalu si in specialu proieptulu lui Deák, care in prim'a linea ne face pre toti unguri, si apoi de aci urmeza a aretâ predominarea limbei unguresci pretotindenea, — nu va fi de prisozu sê audîmu ce mai dîcu si altii despre procederea ungariloru in acêsta cestiune. Eca ce scrie diurnalulu „*Correspondenz*“ in acêsta cestiune:

„De mai multe dîle se continua in parlamentulu Ungariei lupt'a pentru deslegarea cestiunei natiunale, — o lupta a cârei fine e acum de multu decisa; de mai multe dîle mic'a ceta a represintantiloru natiunitatiloru se lupta cu majoritatea gigantică a ungariloru in lupt'a desperata pentru esistinti'a natiunale a milioane de omeni, si noi nu potemu cautâ in tacere la acêsta lupta neegale. Nu suntemu condusi de simpatia câtra unii si de antipatia câtra altii in contemplatiunile urmatorie; luâmu punctulu de vedere alu privitorulu, care se intereseza de sortea si binele poporeloru si nu pote remanè rece in momentul in care se decide sortea unoru natiuni intregi. Si in dîlele aceste-a se decide in totu casulu sortea totororu poporeloru Ungariei fâra exceptiunea ungariloru. Pentru câ spada, cu care ungurii taia nodulu gordicu alu cestiunei natiunale, are doue taisiuri, si in momentul in care Ungurii decreteza nimicirea spiretuale a numeroselor natiuni de sub corona lui Stefanu, ei si-suscriu propri'a loru sentintia de morte. Ei provoca pre celalalte natiuni la lupta pre morte ori vietia si insii li dau in mana arma, care aceste-a de buna sama o voru folosi in trist'a ziua a darei de sama, candu evinemintele d'in cea mai nemediulocita apropiare a Ungariei voru fi ajunsu la maturitate. Ele se voru folosi cu securitate de acêsta arma, pentru câ cine voiesce sê traiesca, se apera contr'a mortii, si natiunitatile voiescu a-si pastrâ vietia loru natiunale.

Momentulu este seriosu, forte seriosu, si noi abiè potemu precepe frivolitatea cu care unii vorbitori ai majoritatei unguresci trateza acêsta cestiune momentosa, si cu totulu nepriceputi ni suntu famosii barbati de statu ai Ungariei. A maghiarisa voiescu acesti domni! Nu cercâmu, câ ore au ei dreptu a o face acêsta, pentrucâ moral'a politica de asta-di dâ totdeun'a dreptu succesului; cine pote, acell'a sê fa ca este devis'a. Inse ore este cu potintia, ca ungurii sê maghiarizeze cu succesu? Intielegemu, daca nemtii voiescu sê germanizeze, daca Russi'a prochia ma Panslavismulu; precelinti'a spiretuale si preponderanti'a materiale, facu sê apara succesulu mai putienu dubiu. Inse aceste cinci milioane de Unguri, isolati, fâra vr'unu radiamu d'in afara, fâra rudeni si aliati, avisati singuru si numai la sine însi-si, prelanga aceste-a aflandu-se in gradulu primitivu alu

culturei, — aceste abiè cinci milioane de omeni voiescu a plecâ sub jugulu loru pre natiunile preponderante in privinti'a numerica, cari suntu ochiuri in caten'a celoru mai mari familie de popore europene! Este aci minte sanetosa? Ungurii opunu celoralalte natiuni pre „nefericita“ Polonia, ca sê le sparia. Ei bine, noi inca vomu opune ungariloru pre Poloni'a, amintindu-li, câ Russi'a poternica, colosulu nordicu, pe langa tote mediulocele drastice si pre langa tota lungimea tempului nu este in stare a consumâ Poloni'a „nefericita.“ Si ungurii credu, câ si-voru potè asimilâ o dosa, care este mai mare de câtu ei. Nu este acêsta nebulia?

Intr' ace'a in daru sunt aceste cuvinte; pana ce aceste sîruri voru ajunge in publicitate, „cestiunea natiunale“ va fi „deslegata“ — numai nu intrebati cum.

Deci nu potemu de câtu sê ne esprimemu era parerca nostra de reu pentru procederea cea fâra de capu a ungariloru si sê amintimu ce-va d'in decursulu desbateri aceste cestiuni momentose. Bar. Eötvös era tienù un'a d'in acele vorbiri, cari asemenea scarei lui Iacobi ajunge in ceriu, inse dorere, nu se radiema ca acêsta pre pamentulu realu. Barbatulu poeticu de statu era-si cantâ unu versu amagitoriu despre libertate, inse si-uitâ cu totulu, câ modulu in care se deslega cestiunea natiunale lovesce in fatia tote conceptele de libertate. Dupa „principiele libertatei“ sê se deslega acêsta cestiune, striga baronulu Eötvös, si apoi recumenda primirea elaboratulu majoritatei, care nimicisce libertatea spiretuale a natiunitatiloru si le innadusiesce desvoltarea loru natiunale. Asiè interpreteza Eötvös libertatea in care se dîce câ este atâtu de tare inamoratu. „Nu ne vomu mai retrage neci odata dupa bastiunile privilegiiloru“ dîce Eötvös, si uita cu totulu, sêu vre sê uite, câ celoralalte natiuni nu li dâ, ce e dreptu, neci unu privilegiu, dara pentru Unguri radica unu monopolu. Asiè dara nu privilegiu, ci monopolu — acêsta este teori'a de libertate a lui Eötvös, si daca cei „luminati“ vorbescu asiè, apoi se pote dâ cu socotel'a, cum cugeta si cum vorbescu despre acêsta cestiune ungurii in ale câroru capete inca nu s'a facutu diua.

Precum dîseramu, noue ni pare forte rêu pentru acêsta deslegare a cestiunei de natiunitate, ni pare rêu chiaru si in interesulu ungariloru, pentru cari simtîmu mai multa simpatia decâtu sê ne bucurâmu candu vedemu, cu câta usiorintia si-pregatescu ei propri'a loru perire.

Situatiunea Romaniei in fatia cu Europ'a.

O parte d'in presa occidentale si chiaru francesca, de unu tempu incoce nu inceteza d'a acusa Romani'a si guvernulu ei, câ voiescu a favorâ planulu Rusiei de concista in Oriinte. Deca n'amu scl, câ acêsta parte d'in pres'a occidentale este dusa in ratecire de pres'a austro-maghiara si de pres'a boieresca d'in Bucuresci, cari ambele au interesu ca Romani'a sê n'iba unu guvernulu natiunale si liberale care sê represinte cu demnitate drepturile Romaniei, ci ministrii de cera, si unu simulacru de tronu care pentru o potere aservita se abdica viet'a, libertatile, drepturile, demnitatea natiunale; deca n'amu scl, câ tote acusatiunile aparute intr'o parte a presei occidentale suntu ideiele inimiciloru natiunii Romaniloru, primite in pres'a occidentale, pentru câ vinu cu perfidia sê acuse pe Romani in numele intereselor poteriloru occidentali, ar' trebù sê credemu, câ Europ'a ar' vol sê faca cu Romani'a ce'a ce facu unii cu unu cane pe care au hotaritu sê lu ucida si pentru acêsta lu-declara de turbatu.

S'a observatu câ, de câte ori opusetiunea retrograda d'in Romani'a vede la carm'a Statulu unu guvernulu liberale si care dâ semne de demnitate natiunale, striga câ acelu guvernulu are simpatie pentru Rusi'a. Acêsta tactica s'a adoptatu chiaru de o parte d'in pres'a occidentale. Dumnedieu sê feresca Romani'a de unu resbelu in Europ'a. Pres'a occidentale ar' strigâ indata, câ Romani'a este pentru Rusi'a si s'ar' potè ca cu robirea ei ca provincia la Aursi'a, sê s'atraga aliantia aceste d'in urma. Dupa aceea presa, in ajunulu resbelulu Prusiei cu Austri'a, Romanii ar' fi potutu fi cedati Austriei pentru Veneti'a, fiindu câ aveau, dîcea ea, simpatie pentru Rusi'a, in resbe-

lulu Franciei cu Prusia, care existe pana acum in presa numai, ea nu potea sê nu cante refrenulu, cã Romani'a si guvernulu sêu servescu planurile Rusiei de concista in Oriinte.

Trecerea peste Dunare a 150 Bulgari de la Petrosiani, (mosi'a unui fostu Domnu, care o cedase in arenda unui Bulgaru, a fostu destulu pentru opusetiunea d'in tiera si pentru o parte d'in pres'a occidentale, spre a acusa guvernulu Romaniei de complicitate cu Rusi'a.

Romanii cunosc aceste stratageme ale inamicilor lor, si nu credu, cã Romani'a pote fi vr'o data sacrificata de majoritatea poterilor celor mari ale Europei. Care ore d'in aceste poteri ar' voi perirea Romanilor? Franci'a si Engliter'a? dar ele s'au luptatu in Crimea pentru libertatea Romaniei. Apoi Engliter'a a fostu forte rezervata in fatia cu propagand'a austriaca de a impune Romanilor a si-schimbã ministeriulu, totu dupa acea pressa. Aceste poteri nu voru potè distruge fapt'a lor, fãra a aruncã unu velu peste glorios'a pagina a istoriei acelei epoci. Romani'a si guvernulu ei de asta-di nu si-au schimbatu sentimintele lor, si un'a d'in fapte ce dovedescu acest'a este chiaru, cã n'au crutiatu nimicu spre a dovedè dorinti'a ce au d'a avè cea mai deplina buna intielegere cu Port'a Otomana.

Este ore vre unu tratatu secretu intre guvernulu Romaniei cu Rusi'a? nu; dar opusetiunea face d'in acest'a calomnia a ei o arma de partita, o arma de resturnare a guvernului, ba inca unu apelu la invasiune, care pote face multu reu si Romaniei si poporeloru d'in Oriinte, pe care le implica. Acest'a este o crima. Facut'a acestu guvern pentru Rusi'a mai multu de cãtu pentru alte poteri? nu! Cu tote aceste pres'a occidentale dice cã guvernulu Romaniei este unu instrumentu rusescu. Pe ce se intemeieza ea? Este elu ore unu instrumentu rusescu pentru cã nu se scola contr'a Rusiei si n'aduce cu acest'a complicatiuni in linistea Oriintelui? Dar Romani'a si guvernulu ei sciu cãtu realisarea planului, ce i se atribue, ar' potè fi fatala intereselor Romaniei. Istori'a acestei tiere li spune, cã politic'a ei traditiunale a fostu totu-de-un'a a face, fatia cu Port'a, a se respectã drepturile Romaniei, si a intretiene legaminte amicale cu imperiulu otomanu. De cãte ori domnii cei mari ai Romaniei au radicaat armele contra Portiei, a fostu numai ca sê o rechiamè la legalitatea tratatelor vechie, si chiaru ide'i a de unire a totutoru Romaniloru intr'unu singuru Statu, ivindu-se d'in candu in candu, nu a muguratu de cãtu sub form'a unirii cu suzeranitatea Portiei, ide'i a ce a fostu cea d'in urma credintia a unui-a d'in domnii cei mari ai Romaniei, Mihaiu Vitezu, ide'i a natiunale, care in se a costatu viet'a eroului, asasinatu de generariulu Austriei, de Basta, cã-ci Mihaiu fũ acusat u cãtã voise a trece cu Transilvani'a sub suzeranitatea Portiei.

Este ore leale, este in destulu a adunã acusatuniile presei d'in Vien'a si presei magiare d'in Pest'a, si presei de opusetiune a partitei retrograde d'in Bucuresti, cari nu voru libertatea si drepturi politice, cea d'antãiu de cãtu pentru magieri, si cea d'a dou'a de cãtu pentru boiari, cari nu voru o Romani'a, cari nu voru unu Statu latinu la Dunare?

Doctrine triste si nenoroicite, ce nu ar' fi trebuitu sê manjesca colonele presei generose d'in Occidente, presei franceze mai alesu, care se pretinde aperiatori'a dreptului omului si a natiunalitatiloru, si care inca vorbesce ca pres'a austriaca. Este in destulu, amu d'is, ca asupr'a acestoru acusatuni, cari au rusine a se face altufelu de cãtu luandu masc'a intereselor Europei occidentale, sê se respandesca in poporele generose ale Europei calomnie despre natiunea romana? A dice cã elementulu latinu, cã Latini de la Dunare nu mai voru sê fia Latini, si trebuie dati dar in robia parte lacomiloru d'in Panoni'a, parte Fanariotiloru d'in Romani'a?

Sunt indestule acele acusatuni ale inamiciloru libertatiloru omenesi, spre a face d'in caus'a Magiariloru si boiariloru d'in Romani'a caus'a nobililoru popore ale Franciei si Angliei? — spre a ucide o natiune? Astu-felu trebuie sê se apere ore de cãtra Latini interesele latine de la Dunare, uciendu poporele latine? „Sire! dicea poetulu Gringoire cãtra Ludovicu XI, este nedibaciu modulu d'a protege literele, candu spendiuri pe literati!“ Curiosu modu d'a protege elementulu latinu, voindu a ucide poporulu latinu de la Dunare, sentinel'a lui Traianu ce veghia inca la locul sêu! Astu-felu trebuie sê se apere ideiele de libertate si de dreptulu omului, cari au facutu glori'a Franciei, omorindu pe Dunare acele idee, prin resturnarea singuriloru omeni, ce le intielegu si le practica si prin aducerea la putere a inamiciloru Franciei, acea Francia care nu este iubita de tirani, nici de sclavi, ci de cei liberi numai?

Interesele natiunale, interesele guvernului romanu lu-punu mai pre susu de ori-ce banuie la de acest'a natura.

Voiesce pres'a occidentale, precum voiescu Magiariloru si retrogradii nostri, ca Romani'a si guvernulu

ei sê tiena tier'a nearmata si supt unu regime de tirania, astufelu cum erã inainte de tractatulu de Parisu? Voiesce ca acest'a tiera sê remana unu campu incultu? Nu credemu! Voiesce ca ca Romani'a si cu guvernulu ei spre a dà o doveda cã n'are simpatie pentru Rusi'a, sê se revolte contr'a Rusiei si sê compromita chiaru interesele Oriintelui? nu credemu! Pentru ce dar se sparia ea de unu guvern natiunale si liberale?

Acestei natiuni romane, latine, acestui guvern, ai caru omeni sunt crescuti in scolele Franciei, in ideiele de libertate si civilizatiune, li se voru prefere instrumintele cari au servitu pe Dunare tiraniei si despoiarei poporeloru de cele mai sante drepturi?

Guvernulu de asta-di are, inainte de ori-ce simpatia, dreptulu si detori'a a lucrã leale si fermu la viitoriulu patriei lor, sêu a se imormentã cu d'is'a, candu nu voru mai fi liberi!

In fundulu totoror acestoru comedie, cari se fabrica in pres'a retrograda d'in Bucuresti si in pres'a magiara d'in Ungari'a, se lasa a se banu o ideia cu care se serva spre a dà mai multa incredere cititoriloru lor, cã Romani'a va fi sacrificata Austriei sêu Ungariei, pentru a atrage pe aceste doue popore in aliantia Europei occidentale.

De aici bucuri'a copilaresca a Magiariloru; de aici curagiulu opusetiunii retrograde — o ocupatiune straina! Noi nu admitemu acest'a. Nici in casu de resbelu pruso-francescu. Puterile garante nu potu ucide in 1870 cea-a ce ele au facutu in 1857. Acele poteri n'au versatu sangele si aurulu lor ca sê ièe Romani'a de la Rusi'a si sê o dee mai in urma Austriei, Ungariei sêu partitei retrograde d'in Romani'a invinsa supt zidurile Sevastopolului, versandu altu sange, altu aur. Poterile mari au avutu totu-de-un'a delicateti'a in certele pentru interesele lor si nu ceru sacrificie de la poporele mici, cari aveau nevoia ele inse-si de protectiune. Au facutu ce-va mai multu: au facutu ce-va pentru ele.

Se face guvernulu o crima, cã armeza tier'a. Armarea este facuta in legalitate, in interesulu neaperatu alu tierei, si nici de cum in interesele politice, care ar avè de scopu sê turbure Oriintele. Romani'a, la orice casu, va fi neutra, dar va fi armata, tocmai pentru ca sê pota sê remana neutra. Ea nu va atacã pe nimeni, dar candu ar fi sê-si veda pamentulu ei calcatu in picioarele cailor inemiciloru, tractatele si legile sale violate, si-va face detoria. Cã-ci atunci, candu autonomi'a ei va fi amenintiata, ea va scã invinge sêu muri.

Voiesce pres'a occidentale ce se inspira acum de pres'a austriaca, o revolutiune in Romani'a, o ocupatiune in Romani'a? Voiesce ea unu guvern fãra vietia, fãra energia? unu guvern care sê desarme pe Romani si sê umileasca demnitatea natiunale consacrata de tratatele de Parisu? unu guvern care sê faca la Dunare unu Statu de Sibariti, de sclavi? fãra misiune politica, filosofica, fãra trebuintia de a fi? astu-felu cum amu fostu chiaru sub regulamentu? voiesce pres'a occidentale unu guvern, care sê nu faca de cãtu sê injure pe Rusi'a, sê nu faca de cãtu o politia turcesca pe Dunare? sê incunune malulu stangu alu Istrului cu capete de Bulgari revoltati?

Acest'a presa generosa nu mai voiesce libertatea poporeloru apesate de tirani? este ea acum aperiatori'a tiranei contr'a libertãtii poporeloru? este ea inimic'a vitieiloru latine?

Pres'a occidentale, pres'a franceza mai alesu, erã in fruntea ideiloru generose si liberale, si aveã prestigiu; aperiã ideele de libertate ale poporeloru apesate, ale poporeloru latine. A combate asta-di acele idee, numai este o fapta liberale! este a aduce unu continginte sistemului de tirania si de concista, este a abdicã la totu ce face prestigiuulu, a necunosce sentimintele generosei Francie. Cã-ci in fine o parte d'in pres'a occidentale ce face altu de cãtu a sprijini pe Ungurii, cari voru sê restorne tirani'a Austriei, ca sê puna tirani'a Ungariei asupr'a poporeloru slave si romane? ce face in Romani'a de cãtu a sprijini venirea unui guvern de retrogradi, cari au oferitu serviciile lor Rusiei in toti tempii; cari voru sê introduca in Romani'a vechi'a stare, ce a fostu zdrobita de resbelulu Crimei? si sê faca d'in nou d'in Romani'a proprietatea cãtoru-va familie privilegiate? In urm'a totoror acestoru a este ore dreptulu si detori'a presei occidentale a cere schimbarea guvernului Romaniei, a se amestecã in lucrurile nostre interioare? Deca cutarei poteri nu i-ar' placè cutare ministeru, fiindu prè liberalu, s'ar' face totu ca sê numai fia; cutarii alte poteri nu i-ar' placè cutare ministeru, fiindu reactionariu, s'ar' face totu ca sê numai fia, si astu-felu ar' veni pana la ide'a d'a ucide natiunea atacand'o necontentitu, nascocindu, cã este simpatica Rusiei, cã voiesce a secundã pe Rusi'a spre a resculã poporele Oriintelui contr'a Turciei si o suta de alte inventiuni cu care se serva, asta-di unii, — unde amu jaunge cu acest'a? unde ar' mai fi autonomia? ce ar'

mai fi de tratatulu de Parisu, care asecura Romaniloru neaternarea absoluta a administratiunii d'in intru? „Rom.“ D. B.

Dieta Ungariei.

Siedinti'a d'in 1 diecemvre a casei reprezentantiloru.

Presiedinte: Salomonu Gajzágó, notariu; Petru Mihályi, de la guvern ministrii: Horváth, Lónyay, Gorove, b. Wenckheim si c. Andrassy.

Dupa autenticarea protocolului siedintei de eri, Svetozaru Miletici interpeleza pre ministrulu internelu, cã pre bas'a caroru legi fura aretati si ascultati Ivanovici si Karajelon? are ministrulu de cugetu a i tramite la tribunalulu lor legalu d'in Belgradu?

Ernestu Simonyi intreba pe intregulu ministeriu, cã existe ore intre Ungari'a si Serbi'a vre unu pactu de estradare? si daca e, voiesce ministeriulu a lu comunicã casei?

Ambe aceste interpelatiuni se predau in scrisu ministeriului.

Sigismundu Bernáth ar' dorì sê se treca la ordenea d'lei, cã-ci tempulu e scurtu si scumpu.

S. Miletici mai adreseza ministrulu internelu una interpelatiune, intrebandu-lu: pre temeulu caroru legi a suspinsu alegerea magistratului cetãtii Neoplant'a? are d. ministru de cugetu a presintã casei tote scrisorile referitorie la casulu acestu-a?

Apoi se face votarea definitiva a proieptului despre indreptãtirea egala (!) natiunale, fir-sece d'in partea magiariloru.

Urmeza la ordenea d'lei pertra'area proieptelu de lege despre inarticularea arceiepiscopiei romane de Alb'a-Iuli'a si a episcopieloru romane de la Logosiu si Gherl'a.

Ernestu Simonyi nu se invoiesce la sporierea membriloru casei magnatiloru.

Alesandru Romanu propune unu paragrafu nou, care dispune a se conchiamã unu congresu provisoriu, care ar' avè a tratã si resolvì multe cestiuni urgente ale baserecei romane gr. c.

Ungurii resping motiunea acest'a, si primescu proieptulu precum in generalu asiè in specialu fãra vre-una modificatiune.

Apoi se iè la desbatere proieptulu de lege si actulu de concesione pentru lini'a ferata Oradea-Mare — Clusiu — Sabiu, si se primescu in generalu fãra vre-una observatiune.

La desbaterea speciale luara parte Ernestu Simonyi, secretariulu de statu Hollán si ministrulu Lónyay.

Proieptulu referitoriu la intrebuintiarea inprmutului contrasu pentru cladirea cãliloru ferate si a canaleloru se va tipari.

Urmeza la pertratere proieptulu de lege pentru uniunea Transilvaniei cu Ungari'a.

B. Wenckheim recumenda proieptulu comisiunei centrale.

Elia Macelariu sustiene, cã pretins'a lege de uniune nu este adusa si santiunata in modulu recerutu, prin urmare nu posiede conditiunile unei legi si nu este lege.

Urletele magiariloru si strigãrile amenentiatore ale presiedintelui amutfra pe oratoru, care se vediu silitu a parasì cas'a.

Ionu Popoviciu Deseanu intreba, cã existe libertatea vorbirei in cas'a dietei unguresci ori ba? si daca e, ore e in dreptu presiedintele a luã cuventulu de la membri casei, candu acei-a n'aru fi d'una parerea cu elu?

Dupa ce presiedintele Sol. Gajzágó mai borborosì ce-va, si dupa-ce urletele turbate se mai repetira, se scola

Paulu Nyáry si provoca cas'a, ca luandu in consideratiune impregiurãrile, sê asculte pe oratoru, ca acestu-a sê-si pota motivã motiunea.

Macelariu fũ invitat u a-si continuã cuventarea in favorulu motiunei pentru redeschiderea dietei Transilvane.

C. Ionu Bethlen ar' vrè a combate temeulu motiunei aperate de Macelariu, firesce daca i-ar' succede.

Iac. Rannicher amentindu, cã proieptulu de fatia este introducerea unui nou provisoriu pentru Transilvani'a, departe de a regulã definitiv cestiunea de uniune, propune, ca cas'a sê indrume pe ministeriu, ca acestu-a, luandu in consideratiune tote actele oficiali referitorie la cestiunea Transilvaniei, sê susterna sesiunei venitorie unu proieptu deplinu corespundietoriu.

Siedinti'a se suspinde la 2 ore, si la 4 ore d. am., se continua desbaterea cauzei Transilvane.

Cuventarea d. Dr. Alesandru Mocioni

tenuta in siedinti'a dietei ung. de la 24 nov.

(Fine.)

Celu mai importantu dreptu natiunale, dreptulu limbei, comisiunea centrala lu lega de etaririle comunelor, municipi-

pielor, corporatiunilor besericesci si autoritatilor. Acum o asemenea otarire, ori ca corespunde intereselor poporului pe care lu reprezenta adunarile comunale si municipale, si atunci asemenea otarire este celu putienu de prisosu; ori ca nu corespunde ci e tocm'a d'in contra, si in acestu casu d'in punctu de vedere juridicu otarirea e nula ca-cu nimicesce drepturile singurateceloru.

Comisiunea in caus'a de nationalitate dice in raportulu seu ca prin lege vre se asigure pretensiunile nationali, era de alta parte asiè despune incatu tocm'a pretensiunile nationali le nemicesce.

Dar' ore comisiunea nu vine in contradicere cu sine ins'a-si candu d'o parte vre se asigure pretensiunile nationali era de alta parte propune ast-felu de despusetiuni, prin cari limb'a singurateceloru nationalitati e alungata d'in capulu loculu de pre multe terene, esentiale dezvoltarii? Ast-felu este terenulu administratiunii, ast-felu terenulu calificatiunii mai nalte academice, ast-felu terenulu legelatiunii.

Nu sciu cum ar' potè comisiunea centrala se aduca aceste in consonantia cu libertatea individuala; ca-cu daca voimu se prochiama principiulu libertatei individuale, atunci mi va concede fie cine, ca neci o limba nu se pote alunga de pre terenulu administratiunii, calificarii academice si a legelatiunii. Dar' comisiunea centrala nemicesce nu numai indreptarea politica prin aceea ca, o parte a locuitorilor tierii gusta neconditiunatu dreptulu supremu politicu, participarea in legelatiune, pre candu cealalta parte, carea este mai numerosa, numai conditiunatu pote se guste aceste drepturi, adeca numai sub conditiunea invetiarii unei gramatice.

In asta privintia, On. casa; am demustratu ca, testulu comisiunei centrali nu corespunde conditiunei prime. — D'in contr'a, contraproieptulu purcediendu d'in preceperea chiar' a esintiei ideii de nationalitate, recunoscendu ca, drepturile nationali sunt neconditiunate, a ocupatu acea pusetiune carea singura e in stare a deslega cestiunea.

Dar' se presupunemu ca, totu ce am d'isu despre idoi'a de nationalitate este rotacitu, nebasatu, nu e la locu, e de aruncatu, — se presupunemu ca io n'am preceptu bine pretensiunile nationali si ca cu totulu altu punctu de vedere are se ni servesc de cinosura; totu-si remane unu lucru ce nu pote fi trasu la indoiela, acela ca, ori-cari ar' fi pretensiunile nationali, ele la o natiune sunt de aceea-si natura casi la alta, si tocm'a pentru ca sunt de o natura, pretindu scutu legalu de natura egala. In parerea mea, comisiunea centrala n'a satisfacutu respectulu acestui-a.

Comisiunea centrala nu numai vatema ci nemicesce egal'a indreptare, ca-cu a priori radica o limba de a supr'a legii, si pre aceta limba nu numai o scutesce neconditiunatu a o impune in modu demandativu; pre candu celor-a-lalte limbe li tinde numai unu scutu conditiunatu. O face aceta — cum dice raportulu comisiunei — d'in cauza ca, unu statu nu pote esiste fara de o limba centrala oficiala, fara de o limba medilocatoria. Vatemarea egalei indreptari numai asiè s'ar' potè justifica, daca egal'a indreptare ar' eschide posibilitatea unei limbi centrali oficiali si medilocatorie. Aceta contraproieptulu n'o face. Contraproieptulu sustiene nevatematu principiulu de egal'a indreptare, si tocm'ai acestu principiu de egala indreptare este carele necesariaminte ne conduce la o limba oficiala si medilocatoria in centru. Mare este diferenti'a intre aceste doue proiepte, ca-cu pre candu primulu vatemandu egal'a indreptare nu se bazeza pe dreptu ci pre volnicia, alu doile se radiama tocm'ai pre base juridice. In § 4. d'in contraproieptu se dice apriatu ca, limb'a majoritatei relative a tierii este limb'a oficiala si medilocatoria a statulu.

Aici dara s'a rezervatu apriatu necesitatea unei limbi oficiale si nu se eschide posibilitatea.

Am disu ca nu este iertatu a incungiura principiulu egalei indreptari. Egalitatea de dreptu nu pote fi in opusitiune cu ideia fundamentala a statulu; daca nu e in opusitiune, apoi nu mi potu spune neci unu argumentu carele ar' indreptat legelatiunea spre nemicirea indreptarii egali.

Dar' egal'a indreptare neci ca pote fi contraria statulu, — si cine ar' denega aceta, ar' denega doctrina cea vechia mai bine de doue mii de ani a istoriei universale, ar' denega tesaurulu celu mai scumpu alu progresulu genulu omenescu, ar' denega — faptele.

Nu voiu se provocu la statulu federativu alu Suieterei, dar' voiu provoca la singuratecele lui cantone compuse de nationalitati diferite. Aici gasimu pretotindenea ca, egal'a indreptare existe nu numai in principiu si nu numai pre charthia, ci si realizata in fapta.

A denega egalitatea de dreptu, este mai multu de catu a denega faptele, este a clatina petr'a fundamentala a statulu, este a despoia statulu de indreptarea lui morala de a esiste.

Ca-si la individi, asiè si la natiuni, unu poporu i se vine necesariaminte rol'a prima a suprematiei carea se bazeza pe prerogativele ce-i dau proprietatile si calitatile lui.

Asemene suprematia naturala nu este eschisa d'in contraproieptu, contra unei asemenea suprematii nu se pote nimeni tangu, asemenea suprematia ori cine o va recunosc si primi cu adeverata multamire, — dar' nu este cu potintia a primi o suprematia ce nu si-are radecine in relatiunile faptice, ci se bazeza numai pe clausulele legiloru.

Aceta suprematia se pote inchipu numai pre doue baze, adeca ori pe drepturile mai mari castigate in urmare de descendintei, ori pe fortia.

Cine se bazeza pe prim'a, se ni dovedesca o descendin-

tia superioara si me voiu inchina lui; pe a dou'a in adeveru se pote basa fie-cine, care are a mana puterea. Dar' On. Casa! precum de o parte este nu numai detorintia ci si virtute a se pleca naintea dreptulu, astfelu de alta parte este slabitiune a se pleca naintea fortiei. In asta privintia, On. Casa! testulu comisiunei centrale precum e stilisatu, — nu voiu dice: cu intentiune, dar' in — realitate pretinde de la nationalitatile nemagiare astfelu de imposibilitate morala.

Sum convinsu ca Onorat'a Casa nu va pretinde asiè ceva, nu va pretinde ca-cu scie impreuna cu mine cumca natiunile tocm'ai singurateceli au unu interesu mai santu si mai pre susu de catu vietia: acestu interesu este onorea, — a ni o cere aceta seu a asculta de cerere, este de o potriwa imposibilitate morala.

Onorat'a Casa vede ins'a-si cumca proieptulu comisiunei nu corespunde conditiunei a dou'a, adeca egalitatei de dreptu, carei-a contraproieptulu corespunde deplinu.

A trei'a conditiune la deslegarea cestiunei este, precum avui ocasiunea a dice, ca se se face astfelu de despusetiuni, ca principiile stabilite se nu remana numai pe charthia ci se treca si in vietia, adeca este punctulu de privire alu conformitatei.

Acu numai doue principie potu se ni servesc de cinosura: primulu e ca pre catu numai se pote se deschidam toturoru limbelor totu terenele esentiale pentru dezvoltare, era alu doile este, ca limb'a publica a masei poporulu se fie pre catu numai se pote limb'a nationala.

Spre scopulu aceta, in parerea mea sunt doue mediloci: Primulu, daca noi vrema se sustienemu principiulu facultativu in tota intregitatea si nemarginirea lui, si urmandu esemplulu Belgiului vomu dice ca, totu limbele ce sunt indatinat in tiera se potu folosi liberu pretotindenea si pururea. Aceta, on. Casa! in Belgiu nu se pote esecuta in prassa, era la noi este tocm'a imposibilitate fisica. Deci, daca nu potemu alege aceta cale, nu ni mai remane de catu numai un'a, si aceta e a aplicarea limbei la teritorie. (Sgomotu.)

On. Casa! Marturisescu ca me suprinde desplacerca ce intimpinu (Sgomotu), candu vorbesu despre necesitatea teritorioru limbistice, ca-cu neci testulu comisiunei centrale n'a incunjuratu teritoriile limbistice. (Stang'a estrema: Asiè e!)

On. Casa! De multe ori am auditu dicendu se despre teritoriile limbistice ca, finfintiarea acestor'a n'ar' fi alta de catu regresarea in acea epoca barbara candu nu numai singuratecele nationalitati dar' inca si — nu mi aduca a minte cum se dice unuresce „die Geschlechter“, gentilitate (Strigari: A nemek!) — asiè, gentilitatile inca se isolau. Eu asiè credu ca, daca voimu se damv limbelor drepturi, apoi teritoriile nationali nu sunt de catu efinti'a acelei legi naturale simple si perpetue, carea pe veri ce vietuitoriu lu lega de timpu si spatiu. Va se dica, teritoriile nationali nu se potu incunjura.

De acu d'in punctulu conformitatei numai acea intrebare mai pote fi ca: cum se se infintiese teritoriile limbistice in modu mai corespunditoriu?

Fara indoiela e ca fie-care va dice acu cumca asiè se pote infintia in modu mai simplu si mai corespunditoriu, daca pe unu teritoriu se indatineza limbe catu mai putiene, seu dora numai un'a. Asiè dara tocm'a d'in principiu d'a ne conforma scopulu, se nasee casi o consecintia principiulu arondarii, ce se cuprinde in contraproieptu.

Principiulu arondarii nu isvorece d'in ideia juridica a nationalitatei, nu e principiu fundamentalu, si de aceea lu insiramu sub punctulu de vedere alu conformitatei. D'in asta cauza, sum gat'a a primi alta modalitate de locu in momentulu aceta in care me voiu fi convinsu ca, existe alt'a mai corespunditoria pentru a realiza indreptarea egala a limbelor.

Principiulu de arondare nu pote fi contrariu unitatei teritoriale si politice a statulu. Nu e contrariu unitatei teritoriale, ca-cu nu desbina neci o particea de la teritoriu statulu ca s'o aneseze la altu statu seu se forme unu statu separat (Sgomotu). Nu e contrariu unitatei politice ca-cu — in parerea mea — conditiunea unitatei o constituie guvernarea si legelatiunea unita, si in asta privintia nu existe neci unu punctu in contraproieptu care se atace unitatea politica si care nu si-ar' afla prim'a sa conditiune tocm'a in aceta unitate.

Se dice ca, principiulu de arondare nu e contrariu unitatei statulu, dar' pregatesce vatemarea acestei unitatii. Daca unitatea statulu va fi periclitata pria acea, ca in tiera voru existe teritorie nationali echisivu ale unei limbe singure si nemagiare, apoi neci sistem'a centralisatoria nu va delaturu acestu periclu, ca-cu chiar dupa asta sistema se pote se fie intr'unu comitatu numai o limba pentru protocolu, d. e. in comitatulu Carasiului numai limb'a romanesca. Deci, daca e periclu intru aceta, apoi e periclu deja intr'aceea ca in tiera existu mai multe nationalitati, era acestu periclu nu lu vomu delaturu prin acea ca nu vomu multiam pe majoritate, prin acea ca vomu ignoru nisuintiale majoritatei cari nu sunt contrarie statulu ci incapu cu statulu. (O voce: Asiè e! Sgomotu. Ilaritate.)

Acum recapitulandu pe scurtu cele insirate (S'audimu! Sgomotu) voiu dice: contraproieptulu e caracterisatu de: recunoscerea individualitatii nationale, neconditiunarea drepturiloru nationali ale individulu, principiulu de indreptare egala, si conformarea cea mai mare posibila.

D'in contra, proieptulu comisiunei centrale e caracterisatu de:

1. ignorarea natiuniloru d'in tiera;
2. pastrearea seu scutirea numai de diumetate a drepturiloru nationali ale individulu;

3. nemicirea indreptarii egali; si

4. neconformarea la scopu.

Acum, on. casa! daca nu este corespunditoriu a avè 3 limbe, apoi a avè 6 este si mai putienu corespunditoriu. (Sgomotu). Me rogu de iertare, intru intielesulu contraproieptulu, unu comitatu pote se aiba celu multu 3 limbe; dara dupa testulu comisiunei centrale voru fi celu putienu 6, ca-cu 1/3 a oficialiloru municipali, procediendu cu legea pote se-si alega dupa placu cutare limba pentru consultatiune si protocolu, desi n'ar' fi indatinata in comitatu seu tocm'ai nu s'ar' afla in comitatu defelu o natiune de acea limba, asiè, de mi-e permis se aduca unu esemplu: In comitatulu Temisiului ar' fi destulu 1/3 a representitoru pentru ca se pretinda limb'a slovacca, si cu legea a mana ar' potè pretinde, daca nu d'in alta cauza apoi celu putienu de siega.

Deci 6 limbe pe unu teritoriu este neconformitatea cea mai mare ce se pote inchipu ca-cu de vomu dice ca, 6 limbe intr'unu comitatu nu e necoresponditoriu, apoi nu sciu cu ce dreptu s'ar' potè dice ca 6 limbe in centru ar' fi lucru necoresponditoriu? Eu dicu ca e necoresponditoriu si in centru si in comitate.

Dupa tote acestea, acu potu spune pe scurtu, cumca testulu seu proieptulu comisiunei centrale numai unu principiu sustiene in tota chiaritatea si-lu urmaresce cu tota consecintia si acestu principiu este suprematia legala a natiunei magiare. De acea potu dice ca proieptulu aceta nu e alta de catu o editiune noua calificata a legiloru d'in 1836, 1840, 1844 si 1848 (Sgomotu). In esentia e totu aceta. Totu aceta este ideia fundamentala, totu aceta e nisuintia principala, numai form'a s'a schimbatu. Dar' Onor. Casa! candu insirau causele ideii de nationalitate, am tacutu cu totulu despre acele legi; am tacutu ca-cu nu este nimeni care se nu scie cumca in Ungaria caus'a mai de aproape a ideii de nationalitate au fostu tocm'a acele legi. (Contradiceri.) Tote se potu nega, se pofiti a nega. (Dar si absurdele se potu tote afirma!)

Acum, On. Casa! a voi o deslegare ferice a cestiunei de nationalitate pre calea acea pe care a venit in tier'a nostra spre nefericire, — asiè ce-va n'asiu potè incuviintia.

Contraproieptulu meu indrasnescu se-lu recomandatiune si partinirii onoratei case, si credu ca nu-lu potu recomanda mai bine de catu imprumutandu cuvintele proprie ale dlui ministru de cultu scries intr'unu opu celebru alu seu, alu carui-a titlu e „Einfluss der herrschenden Ideen des neunzehnten Jahrhunderts auf den Staat.“ *) (Miscare) Eu opulu l'am cetitu nemtiesce, deci si citatiunea voiu indrasni a o ceti nemtiesce. Aceste cuvinte sunt: „Ueberall, wo man die nothwendige Entwicklung und Umgestaltung der Begriffe nicht zu hindern vermag, und doch die entsprechende Veränderung der politischen Verhältnisse nicht gestatten will, entsteht früher oder später ein Kampf, der immer mit dem Triumphe der herrschenden Begriffe über die Verfassung endet; denn der menschliche Geist, der, seiner Bestimmung folgend, immer fortschreitet, kann durch materielle Mittel der Staatsgewalt unterdrückt, aber nie wirklich besiegt werden.“ **)

Dupa cele cate le-am desfasuratu despre ideiele nationalitatii, nu e periclu daca se primesce proieptulu meu, ci periclu e daca se primesce alu comisiunei centrale. (Aprobari. Miscare).

„Albina.“

Oradea-Mare, 25 noemvre 1868.

Onorata Redactiune! Petru si Cost'a Siule locuitori in Buldiu (Csarnoháza) vendiendu d'in proprietatea loru nemiscatoria, indusa in protocolulu funduale de sub nrulu 107, parcel'a de sub nrulu 193, ca transcrierea se se pota cfeptu pre numele cumperatoriului Nicora Lascu d'in Buldiu, acestu-a, pre langa contrasemnarea subscrisului, a recursu la vicespanulu I. a Comitatulu pentru licenti'a autoritatii politice de diriburire! fiindu inse contratul legatu intre parti, scrisu in limb'a romana, de-si atatu recursulu, catu si atestatulu comunei, ca parcel'a 193. se pote rumpe de catra intregulu funduale, erau scrise in limb'a magiara, si asiè s'a documentatu cuprinsulu contratul si in limb'a constitutiunale, totu-si vicespanulu I. Dnulu Miskolczy Lajos tote actele le au tramisu judelui cercuale de la Borodu cu indrumarea, ca pe parti se le provoce, se-si troduca Contratul cu autenticitate in limb'a magiara, (feleket az a) alatt mellékelt s oláhnyelven kiállított a l'ásvételi szerződés hiteles magyar fordításának — mely nélkül az ügy állását nem érthetem — beszerzésére utasítsa).

In cerculu Borodului, de unde suntu partile contraente, atatu judele catu si juratulu suntu magiari, cari nu cunoscu limb'a romana in scrisu, (juratulu nici ca o vorbesce), prin aceta dara nu si potu procura traducere autentica, unde se merge acuma pentru a si afla unu traducatoriu? se merge in altu

*) „Influinta ce ideiele domitorie ale seclului XIX. o exercioza a supr'a statulu.“

**) „Pretotindenea unde dezvoltarea si striformarea conceptelor nu se pote impedece, si totu-si nu se concede schimbarea corespunditoria a relatiuniloru politice, — se nasee curundu seu mai tardiu o lupta, carea se finesce pururea cu triumfulu ce conceptele domitorie lu reporta a supr'a constitutiunii; ca-cu spiretulu omenescu, care, urmandu destinatiunei sale, progreesza neincetatu, — pote fi zadusitu de catra medilocelu materiali ale puterii statulu, dar' neci candu nu pote fi devinsu cu desevarsire.“

cercu, si mai incolo, pana voru dà de unu deregatoriu comitatensu, carele pricepandu lucrulu sê se face traducatoriu si autenticatoriu? acêst'a e administratiunea cea eftina a justitiei? ca bietulu plugariu sê amble de la dare pana la mare, sê pierda tempu, si sê platêscă traducerile? Dnulu vicespanu ar' trebui sê infielega limb'a poporului, carele face diumetate d'in comitatu; decumva inse, pre cum vedemu, nu o intielege, n'ar' trebui sê caute comoditatea Duiesale, ci dupa modest'a nostra parere si ar' fi potutu luà atât'a ostendela, ca sê intrebe pe unulu d'in cei doi notari romani comit. (Venteru si Poenariu), cã ce e cuprinsulu contrasului romanu, scrisu inca in 1866, in limb'a romana, adeca sub absolutismulu provisoriu, carele respectã mai multu interesele omenimei, provinitorie in limb'a nationale.

De-si politic'a presintelui a vîritu intre natiunea magiara si cea romana ce-va neincredere, pre basea acestei situatiuni n'ar' trebui sê vatemamu interesele siugurateciloru. — Cu apucature insultatorie nu ne vomu apropiã d'olalta, nici vomu contribui la deslegerea cestiunei nationale, de-si diet'a va face la legi preste legi in ast'a privintia. *Ios. Romanu, advocatu.*

Romani'a Cuventulu de tronu

(prin care se deschisese corpurile legiutorie in 27 nov.)

Domni Senatori.

Domni Deputati.

Aflandu-me asta-di in midilocoulu domniavostra, celu d'antêiu simtîmentu de detoria ce se descepta in anim'a mea, ca si intr'a domnievostra negresîtu, este de a multiam ceriului cã si in anulu acêst'a a intinsu asupr'a nostra bine-cuventarea sa de pace si de abundantia. Intr'adeveru nu numai cã amu potutu esportã in acestu anu introitu de cãtu alta data, dar reservele ce nu s'au esportatu inca sunt immense. Acêsta prosperitate a doveditu cã, daca nenorocirile d'iu urma au fostu unu boldu spre a ne imbarbatã, ca sê luptãmu contr'a loru, sortea cea buna este si ea pentru poporele vigurose, unu stimulantu puternicu pentru desvoltarea activitatii nationale.

Deca, domniloru, am constatatu cu fericire marea crescere a activitatii poporului romanu, mi-implinescu o detoria constatandu bun'a ordine, ce domnesce in tota tier'a si potu dîce cu mandria, cã natiunea romana inaintea cu pasi rapedi spre a ocupã unu locu in societatea moderna, unde natiunile se clasifica dupa garantiile, ce dau moralitatii, dupa titlurile de serviciuri, ce aducu umanitatii.

Unu incidentu numai a venitu sê turbure acêsta armoniosa stare de lucruri: acêl'a de la Petrosiani, unde unu numeru de straini, favoriti de situatiunea localitatii, au potutu dejucã supraveghierea autoritatiloru nostre, potendu-se intruni si trece Dunarea.

Desvoltarea tuturor ramurilor activitatii nationale cere ca si administratiunea sê devina d'in dî in dî mai in raportu cu necesitatile sociale. Ati facutu multu, domniloru, pentru acêst'a in sesiunea trecuta. Guvernulu meu cauta la rendulu sêu sê aduca imbunatatirile ce lu privescu.

Daru spre a ajunge la acêst'a, trebuie sê tienu de aprobe in vedere starea financiara, de la care depinde tota desvoltarea materiala a unui Statu, si pentru care creditulu este adevèratulu dinamometru. In privintia acêst'a constatãmu cu bucuria cã efectele publice, sporite in anulu 1867 cu 15 la sutã, s'au urcatu in acestu anu inca cu 18. Astu-felu obligatiunile rurali, cari la inceputulu anului acêstui-a ave-au cursu de 78, acumu se cumpera cu 96, èr' obligatiunile Oppenheim cu 84; si cum poteã fi intr'altu-felu, candu acum nu numai cã bugetele nostre nu se echilibreza cu unu deficitu, dar ele lasa inca unu escedentu. Intr'adeveru, exercitiulu anului 1867 s'a inchisu cu unu prisosu de peste douedieci milioane lei vechi, cu care s'a potutu acoperi deficitulu anului 1866, fãra sê mai fimu nevoiti a recurge la unu nou imprumutu. Exercitiulu anului curinte, daca nu va lasã unu prisosu atãtu de mare, nu trebuie sê uitãmu cãte imbunatatiri s'au adusu in deosebitele servicii, cãte constructiuni si mai cu sema cãte reparatiuni s'au facutu. Budgetele anului viitoriu, ce sunt in cercetarea comisiei domniei-vostre, ve incredintieza cã er'a imprumuturilor este inchisa si cã nici contribuabililoru nu se ceru sacrificiurei nooe, de si avemu cu drumurile de feru si cu organizarea armatei chiel-tuele extraordinarie de antêia ordine.

Sê nu uitãmu asemenea cã detori'a nostra, nefindu consolidata, ea se stinge pe totu anulu prin anuitãti. Vendiendu cãtu situatiunea nostra financiara s'a amelioratu, potemu asemenea fi mai securi a potè face onore angagiamentelor luete de guvernulu trecutulu pentru resolvirea cestiunei monastiriloru dîse inchinate, fãra a avè recursu la unu imprumutu, cã-ci sperãmu, domniloru, cã comunitãtiele d'in Tur-

ci'a, ce suut interesate, nu voru mai pune pedeca de a primì sumele consacrate loru.

Unu lucru d'in cele mai esentiale, a supr'a carui-a atragu atentiunea domniei-vostre, este instrutiunea publica si mai cu sema scolele primarie, pentru cari credu cã sacrificiele ce aduce o tiera nu sunt nici odata prè mari, fiindu cã se platescu in urma cu interese indouite. In privintia acêst'a s'a infintiatu in tiera unu numeru insemnatu de scole rurale de modelu, despre care am constatatu cu placere, cã producu deja fructele dorite; pentru formarea invetiatoriloru, au inceputu a se deschide scole normale in districte prin laudabil'a initiativa a cetatianiloru, d'in care se vede, cã se simte imperios'a necesitate de a grabl si a inlesni desvoltarea luminarei poporului.

Midilocoale, ce ati datu domni'a-vostre guvernulu meu, l'a pusu in stare de a reparã unu mare numeru de beserice ce amenintia ruin'a; cu tote acestea mai remane inca multu de facutu in privintia acêsta, si este o detoria a tieriei si a guvernulu de a ingrigi, ca monumentele sacre, radicate de strabunii nostri, sê se pastreze in tota splendorea loru, prin care se inaltia si se insufletiesce simtîmentulu moralu alu poporului si i-se nobilesece anim'a.

In ce'a ce remasesemu mai inapoi de societãtiele civilisate, sunt midilocoale de circulatiune. In anulu acêst'a potu dîce, cã am facutu pasi enormi pentru realizarea celoru d'antãiu. Astu-felu dara, deca legislatur'a anului acêstui-a n'ar fi facutu de cãtu atãtu, totu este d'ajunsu spre a si-lasã numele nestersu in analele nostre, precum si in animele Romaniloru. Intr'o singura legislatura ati indiestratu tier'a cu o linia de cãi ferate, cari lega amendou capitalele tieriei si Romani'a intrega cu Occidintele si Orientele. Ati facutu inca, prin legea ce ati votatu pentru siosele, ca tote anghiurile tieriei sê se pota pune in relatiune cu cãile ferate.

Potemu dara fi securi, cã cãile ferate nu voru fi o sarcina care va apesã tesaurulu, ci d'in contra, dandu unu nou si potericu aventu desvoltarei nationale, voru prosperã si financiele Statului. Sum fericitu, domniloru, a fi celu d'antêiu care sê puu sub ochii dvostre rezultatele stralucite ale acestoru doue legi. Terasamintele de la Sucev'a la Iasi si Romanu, de la Galati spre Romanu si de la Bucuresci spre Ploiesci, se lucreza cu mare activitate; pe drumulu de feru, de la Giurgiu la Bucuresci, la prima-vera se va deschide cea d'antêiu sectiune; èr' la Augustu viitoru, speru, tota lini'a. Siosele nationale se voru dà acumu in circulatiune 130 kilometre; poduri mari si mici in mare numeru, 19 poduri de feru, 78 poduri reconstruite; èr' cãi judetiene s'au esecutatu pe o lungime de 1,600 chilometre d'in cari 200 chilometre s'au si petruitu. Cu tote acestea n'amu intrebuintiatu de cãtu o parte d'in dîlele prevediute de lege pentru anulu curinte.

Astu-felu, domniloru, nu se va implinì anulu de la promulgarea acestoru doue legi, si Romani'a va realizã mai multe cãi de comunicatiune, de cãtu s'au facutu in spãtiulu de trei-dieci de ani, de candu s'a trasu cea d'antêiu siosea. Am visitatu o mare parte a tieriei si am constatatu insu-mi aceste lucrãri si barbatã, ardorea potu dîce, ce tota poporatiunea tieriei pune in realizarea acestoru artere de vietia sociale. Romanii au doveditu cu acêsta ocaziune, cã tatelele de osebite nature, sub cari erau pusi, fura caus'a de remasera pe locu si cã, lasati in proporã loru initiativa si in tota independintia, nu remanu mai josu de cele-l-alte natiuni.

Acum, domni Senatori si domni Deputati, vi remane a ve ocupã in sesiunea presenta de a creã midilocoale de circulatiune a capitaluriloru, adeca institutiunile de creditu, fãra de cari sciti cã societatea romana va fi totu-de-un'a silita a suferi.

Legea inarmarei n'a potutu sê dèe rezultate imediate si atãtu de satisfactorie, ca legile cãiloru de comunicatiune. Pentru aplicarea ei trebuiescu create elemente constitutive si chiaru midilocoale. Comptandu insa pe ardorea tineriloru nostri oficiari, sum incredintiatu, cã vomu potè dà in curendu o deplina satisfactiune si acestoru aspiratiuni nationale.

In departamentulu justitiei, guvernulu meu, consecinte cu promisiunea ce v'amu datu la deschiderea sesiunei in anulu trecutulu, a continuatu cu tota activitatea potinciosa opulu moralisarei si alu radicarei magistraturei spre a o potè pune in pusetiune de a esercitã o actiune salutaria a supr'a societatei.

Tier'a a primitu cu deosebita bucuria nooele Curti cu jurati ce i-ati datu, si a privitu intr'insele o adevèrata descentralisatiune in justitia.

Precum in tote ramurile, asiã si in ministeriulu justitiei prin reducerea personalulu la strictulu necesariu, s'a facutu o economia insemnata in cas'a Statului.

Si acum se voru supune desbaterei domniei-vostre mai multe proiecte de legi in scopu de a ameliorã si a inlesni administrarea justitiei.

In ceea ce privesece politic'a nostra d'in afara ea este determinata prin tractatele cari reguleza si pusetiunea nostra cãtra Inalt'a Porta si ne indetoreza a pastrã o neutralitate absoluta, in privintia tuturor puteriloru straine. Guvernulu meu a cautatu a observã cu scrupulositate aceste legaminte, cari sunt cea mai mare garantia pentru tier'a nostra, pastrandu in fati'a poteriloru, semnatorie tractatulu de Parisu, o atitudine cu atãtu mai respectosa cu cãtu ea ne este inspirata prin sentfîminte de recunoscintia. Inse afara de aceste tractate, chiaru situatiunea nostra ne impune indetoriri de buna vecinetate cu marile Statuti, de cari suntemu incongiurati si cu cari avemu interesulu celu mai imperiosu de a traì in bune relatiuni si de a nu le dà nici unu subiectu de inquietudine; cu modulu acêst'a potemu fi convinsi, cã ele voru vedè cu placere inffiorirea si prosperitatea Statulu romanu, care va esercitã si asupr'a loru o influentia bine facatoria pentru interesele loru materiale.

Daca inse relatiunile nostre politice sunt determinate, ni remane a ne ocupã cu d'in a d'insulu de cele comerciale si civile, si de acea guvernulu meu a cautatu cu mai mare staruintia in anulu acêst'a sê le intinda si sê le determine prin conventiuni speciale. Astu-felu, potu asta-di a ve anuciã, cã amu inchiaiatu cu guvernulu Maiestatei Sale imperatorele Austriei rege apostolicu alu Ungariei o conventiune postalã, la care ne place a crede cã va alerã si guvernulu Maiestatei Sale Imperatorele Rusieloru si care va fi supusa la aprobarea dvostre.

Guvernulu meu a cautatu asemenea sê inchiaie conventiuni, cari sê puna capetu juridictiunei consularie. Potu de acum a ve incunoscintia cã guvernulu M. Sale Imperatorului Rusieloru a avutu celu d'antãiu graciositatea d'a consimtiã elaborã cu guvernulu meu unu proiectu de conventiune in respectulu acêst'a, si speru, cã in curendu acestu proiectu va deveni unu actu internatiunalu.

Speru asemenea, cã si cele-l-alte poteri, secure de sentfîmintele nostre de gratitudine, nu voru intardiã de a ne dà si in acêsta privintia o noua dovedã despre solitudinea loru cu care ne-a deprinsu.

Deca inse lini'a de conduita a guvernulu meu a fostu corecta, totu-si ea n'a fostu crutiata de banuele. Dar sunt incredintiatu cã acum, ca totu-de-un'a, faptele voru triumfã a supr'a banueleuru. Astu-felu nu pote fi indouela cã Inalt'a Porta, candu se va incredintia cã concentrãrile graniceriloru si dorobantiloru facute mai in tota vera trecuta, ne a costatu milioane, si cã facuramu acestu sacrificiu numai pentru ca, de pe marginea stanga a Dunarei, sê nu vina nici o turburare, ea nu va mai dà cea mai mica atentiune celoru cari s'ar sili s'o face a pune la indouela sinceritatea guvernulu meu, si va vedè cu placere sirguintiele, ce si-dã natiunea romana, spre a deveni mai tare de cãtu a fostu in trecutulu.

Nu potu sfersi mai bine, dui Senatori si dui Deputati, de cãtu aducèndu-vi aminte, cã ori cãtu de mare ar' fi prosperitatea de asta-di a Romaniiei, deca zizani'a si pasiunea s'ar' incuibã in midilocoulu domniei-vostre, Statulu romanu va periclitã, si d'in contra de veti fi uniti, celu putienu in cea ce privesece Patri'a si Tronulu, atunci vomu potè potoli ori-ce amenintiare s'ar ivi si invinge ori-ce greutãti, cã-ci atunci Dumnedieu va bine-cuventã lucrãrile dvostre.

Sesiunea ordinaria a anului 1868—1869 este deschisa.

CAROLU.

N. Golescu, A. I. Arionu, I. C. Bratianu, P. Donici, D. Gusti, C. Heraclide.

Varietati.

* * (Bucuria mare in Israelu.) Se dîce cã au sositu dîlele aceste unu telegramu, — noi nu lu-amu primitu inca, — care anuncia recederea dlui Bratianu de la ministeriulu d'in Bucuresci. Bucuri'a, ce a causatu acêsta fama in biuroulu de presa alu guvernulu magiaru, se dîce cã a fostu immensa; capii oficiului percurau tote despartimintele spre a vesti suditoru sêi acestu ovenimentu de nespusa bucuria, si in naivulu loru triumfu strigau in gur'a mare: „Pace de elu, a caditu Brateanu.“ Diet'a Ungariei inca se aflã stimulata de unu entusiasmu nemarginitu, si pre candu represintantii nationali se luptau cu bravura eroica in cestiunea nationale, magiarii li trameteau bilete cu inscrierea: „au caditu Brateanu.“ Candu audra inse magiarii nostri, cã Cogalniceanu, carui s'ar' fi incredintiatu compunerea unui nou cabinetu, e acelu barbatu, care a interpelatu pre Ghic'a pentru necuviintios'a gratulatiune adresata contelui Andrassy la inzagurarea ministeriului magiaru, — domniloru magiarii li se ciuntara aripele pentru unu sboru, care si asiã nu poteã avè altu sucesu, de cãtu sborulu lui Icaru. — Wer zulezt lacht, lacht am besten, dîce germanulu, èr' magiarii fia convinsi odata pentru totu-de-un'a cã in Bucuresci, pana e lumea, nu se va face politica magiara.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.